

РЕЙ БРЕДЪБЪРИ, ХЕНРИ ХАСЕ МАХАЛОТО

Превод от английски: Деница Минчева, 2016

chitanka.info

*На времето затворник,
прокуден от живота и
смъртта,
странник свъсен пред
препускащите дни,
очакващ трепетно навярно...
вечността?*

— Мисля — обяви Ерджас развълнувано, — че това е най-интересното откритие, на което сме попадали сред всички посетени светове!

Широките му, искрящо зелени крила запърхаха, птичите му очи лъснаха като мъниста. Спътниците му кимнаха в съгласие и златистозеленият пух по деликатните им шии леко се разроши. Бяха кацнали на нещо, което някога е било подвижен тротоар, но сега от него беше останала само усукана и разрушена транспортна линия, под която се простираха руините на цял град.

— Да — продължи Ерджас. — Абсолютно необичайно и прекрасно! То... просто няма никаква причина да съществува — той посочи обекта, издигащ се наред малък каменен площад, който бездруго вече беше приковал вниманието на всички. — Вижте го само! Просто едно огромно цилиндрично махало, увиснало от онази гигантска рамка! И какъв само трябва да е бил механизмът, който някога го е задвижвал... Преди малко литнах по-наблизо да го разгледам, но е безнадеждно ръждясал.

— Но главата на махалото — обади се друго от птицевидните създания изумено. — Куха, прозрачна камера от плексиглас... и онова ужасно облещено нещо вътре...

Притиснат от вътрешната страна на прозрачната стена се виждаше единствен човешки скелет. Белият череп изглежда наблюдаваше безлюдните градски руини и се забавляваше при вида на ронещия се бетон и оголената стоманена арматура, увиснала към земята като армия гигантски паяци, готови за скок.

— Да, направо те побиват тръпки от тази ужасна ухилена физиономия. Все едно...

— Изражението е без значение — прекъсна го Ерджас раздразнен. — Това е просто скелетът на един от бозайниците, които несъмнено някога са обитавали този свят. — Той пристъпи неловко от един тъничък крак на друг. — И все пак, наистина изглежда някак... триумфално. И защо няма други скелети наоколо? Защо е останал само той? И защо са го затворили в прозрачната глава на махалото?

— Скоро ще разберем — обади се развълнувано друго от създанията, като хвърли бърз поглед към техния космически кораб, кацнал недалеч сред руините. — В момента Орфлию дешифрира писанията в онази книга, която открихме в главата на махалото. Не трябва да го безпокоим, докато не приключи.

— Но как е взел книгата? Камерата изглежда плътна, без отвори.

— Рамото на махалото е кухо, явно са го използвали за връзка с камерата. Книгата е древна и едва не се разпадна, но Орфлию успя да запази повечето.

— Как ми се ще да побърза. Защо не може...

— Спокойно, дай му време. Орфлию със сигурност ще разчете написаното. Той се справя гениално с чуждоземните езици.

— Да, спомням си металните пластинки от онзи планетоид в съзвездието...

— Ето го, идва!

— Приключил е!

— Скоро ще научим цялата история...

Птицевидните създания потръпнаха от задоволство, когато Орфлию се показа от отворената врата на кораба им, понесъл камара жълтеникави листи. Той им помахаше, разпери криле и полетя към тях. След малко кацна до спътниците си.

— Езикът е съвсем прост — обяви той. — А историята е тъжна. Ще ви я прочета и после ще си продължим по пътя, защото няма какво да правим на този свят.

Те се скупчиха около него върху импровизираната си метална стойка и нетърпеливо зачакаха думите му. Махалото висеше съвсем неподвижно, право надолу, в един свят, лишен от ветрове, а камерата беше само на няколко стъпки над земята. Ухиленият скелет все така се взираше в тях, сякаш се забавляваше или изпитваше огромно

удовлетворение. Орфлию го погледна крадешком, а после разтвори крехката книга и зачете.

„Казвам се Джон Лейвил. Известен съм като «Затворникът на времето». Хора от цял свят се стичат, за да ме видят в моето люлеещо се махало. Ученици ме оглеждат от подвижните тротоари с детинско изумление. Учени, застанали отвън, се опитват да ме изследват, като насочват към мен разнообразните си инструменти. Можеха да спрат махалото, можеха да ме освободят, но сега вече знам, че това никога няма да се случи. Всичко започна като наказание за мен, но сега вече съм пълна научна загадка. Изглежда съм безсмъртен. Колко иронично.

Да, аз съм наказан! Връщам се като през мъгла към спомена за онзи ден, когато всичко започна. Помня, че бях открил начин да прескачам разломите на времето и да пътувам в бъдещето. Помня устройството, което построих за пътуване във времето. Не, то нямаше нищо общо с това махало. Моето устройство беше голям контейнер от специално обработен метал и плексиглас, снабден с електрически ротори по мой собствен проект, които предизвикваха насрещни, но организирани силови полета. Бях провел подробни тестове цели три пъти, но никой друг в Научния съвет не ми вярваше. Всички ми се смееха. Особено Леске, който винаги ме е мразил.

Предложих да направя демонстрация пред членовете на Съвета, за да им докажа. Уверих ги, че могат да поканят когото пожелаят, да съберат най-добрите световни учени. Най-накрая те се съгласиха, очаквайки да се посмеят добре за моя сметка.

Никога няма да забравя онази вечер, когато стотици научни светила от цял свят се събраха в главната лаборатория на Съвета. Знаех, че са дошли да ми се присмеят, не да ме аплодират, но това никак не ме вълнуваше, когато се изправих на подиума до чудноватата си машина, наред насмешливия шепот откъм публиката. Не се интересувах също, че милиони други зрители, също тъй скептични, наблюдаваха демонстрацията по телевизията — Леске беше организирал цяла кампания, целяща да заклеми идеята за пътуване във времето. Всичко това беше без значение за мен, защото знаех, че само след няколко минути ще тържествувам над Леске и неговата кампания. Щях да задвижа роторите, да дръпна контролните лостове и машината ми щеше да се стрелне напред във времето и обратно, както

това се беше случвало вече три пъти. По-късно щяхме да изпратим и хора заедно с машината.

Моментът настъпи, но съдбата беше решила моят триумф да се превърне в истинска трагедия. Нещо се обърка, дори аз не знам какво точно. Може би концентрацията на телевизионна техника в помещението обърка времевите силови полета, създадени от моите ротори. Последното, което помня, преди да дръпна стартовия лост, бяха редиците широко усмихнати лица на всички онези знаменити мъже в лабораторията. Ръката ми се отпусна върху лоста...

Дори сега потръпвам, като си спомня покъртителната сцена, която последва. Ужасяващ зеленикав електрически пламък се загърчи из цялата лаборатория от стена до стена, изпепелявайки всичко по пътя си!

Пред очите на милиони зрители аз бях унищожил най-великите учени в света!

Но не всички загинаха. Леске, аз и още неколцина, които се намирахме зад машината, се отървахме със сериозни изгаряния. Моите наранявания бяха най-леки, което изглежда само усили яростта на обществото към мен. Набързо бях изправен пред съда, докато озверялото множество настояваше за смъртна присъда.

«Унищожете машината, унищожете убиеца!», скандираха хората.

Убиец! Единственото ми желание беше да служа на човечеството. Напразно се опитвах да обясня злощастния инцидент. Озлобената тълпа беше глуха за разумните доводи.

Един ден, седмици по-късно, ме изведоха от тайния ми затвор и под засилена охрана ме отведоха в болницата, където лежеше Леске. Той успя да се понадигне в леглото и впи в мен изгарящ поглед. Единственото, което виждах, бяха очите му. Цялото му тяло беше бинтовано. За момент той остана така, загледан в мен. И ако някога изобщо съм виждал коварно безумие в нечии очи, то беше тъкмо в онзи момент. След десетина напрегнати секунди, той вдигна превързаната си ръка към мен.

— Не, не го убивайте — успя да произнесе. — Унищожете машината му, но запазете частите ѝ. Аз имам по-добра идея. Подходящо наказание за този човек, който уби най-големите умове на света.

Спомних си, че Леске винаги ме беше мразил, и потръпнах.

В следващите седмици един от пазачите ми с особено злорадо удоволствие ми предаваше новините за разглобяването на моето устройство и за тайнствените манипулации с частите му. Леске лично ръководеше проекта от леглото си.

Накрая дойде денят, когато ме изведоха и ми показаха огромното махало за първи път. Едва при вида на тази неописуема гледка, аз си дадох сметка за мащаба на отмъщението, замислено от безумния Леске. И тълпата, изглежда, споделяше неговата жестокост и желание за мъст, като древните римляни по време на гладиаторските борби. Обхванат от паника, аз изкрещях и опитах да се отскубна. Това само предизвика задоволството на наблюдателите, струпани на площада, и те се разсмяха и закрепяха диво.

Пазачите ми ме хвърлиха в прозрачната глава на махалото и аз останах да лежа там, разтреперан. Въпреки това не ми убягна иронията на моята присъда — махалото беше сглобено от метала и плексигласа, които бях използвал за моята машина на времето. Бяха го превърнали в монумент на моето злодейство. Щях да бъда изложен на показ до края на живота си, затворен в самото оръжие на убийството. Тълпата изрева тържествуващо и отвсякъде заваляха проклетия.

След това чух тихо прещракване високо горе и прозрачният ми затвор започна да се движи. Скоростта му се увеличи. Дъгата на махалото се удължи. Помня как се разкрещях и заудрях по стената. Всичко беше напразно, само ръцете ми се разкъравиха. Помня редиците лица, които пред очите ми се превърнаха в замъглени бели петна...

Все пак не си изгубих ума, както се опасявах в началото. Първата нощ люлеенето не ми пречеше особено. Не можех да спя, но иначе не изпитвах неудобство. Светлините на града се стрелкаха напред-назад като опашати комети и избухваха пред очите ми като фойерверки. Но с напредването на нощта стомахът ми се обърна и ми прилоша ужасно. На следващия ден състоянието ми остана същото и аз не можах да хапна нищо. Дните минаваха, но движението не спря, нито веднъж, нито за миг. Пускаха ми храна през кухото рамо на махалото. Малките кръгли пакети тупваха в краката ми. Първият път, когато опитах да ям, не успях да задържа храната в стомаха си. В отчаяние отново заудрях по стъклената стена, докато юмруците ми отново се разкъравиха и се

разплаках горчиво, но не чух нищо друго, освен собствените си приглушени стенания.

След неопределено време на пълно отчаяние, най-последно започнах да се храня и дори успях да спя, докато махалото се движеше. Бяха ми осигурили малки стъклени халки на пода, с които да се закрепям на място през нощта, така че успях да се унеса, без да се плъзгам насам-натам из камерата. Дори започнах да проявявам интерес към света отвън, който се накланяше ту на тази, ту на онази страна, напред-назад, нагоре-надолу, докато ми се завиеше свят и очите почваха да ме болят. Монотонното движение изобщо не се изменяше. Махалото беше толкова голямо, че с всяко движение лъскавата му форма, увиснала от металните вътрешности на машината, засенчваше площ от поне тридесет метра. Прецених, че изминаването на всяка дъга отнема четири или пет секунди.

Напред-назад... отново и отново... Колко дълго щеше да продължи това? Дори не смеех да си помисля...

Ден след ден почнах да се концентрирам върху любопитните лица на зяпачите отвън, които произнасяха неясни думи, смееха се и сочеха към мен, затворника на времето, вечно пътуващ никъде. След време — дали беше седмици, месеци или години? — жителите на града спряха да ме навестяват и само туристите идваха да ме видят...

Веднъж дневно надзирателите ми пускаха пакет с храна и дълга засмукваща тръба, която да събере отпадъците. Дните и нощите се сляха в ума ми, докато времето изгуби смисъл за мен...

Едва когато осъзнах, че съм обречен завинаги да остана в тази люлееща се камера, ми хрумна, че трябва да оставя някакъв писмен документ. Постепенно бях обсебен от тази идея и не можех да мисля за нищо друго.

Веднъж дневно, когато надзирателят влезеше в контролната кабина над главата ми, за да ми пусне храната, аз пращах сигнали, като чуках по стената, и настоявах да ми пратят материали за писане. Дни, седмици, месеци сигналите ми оставаха без отговор. Това ме вбеси, но и ме накара да опитвам толкова по-упорито.

Тогава, най-последно, един ден, заедно с храната, в камерата тупнаха тежка тетрадка и няколко писалки! Предполагам на надзирателя му

беше писнало от постоянното ми тракане. Този дребен лукс беше достатъчен да ме докара до състояние на истински екстаз.

Вече дни наред записвам историята си, като се старая да не изпадам в излишни подробности. Всичкото това писане ме измори, но ще продължа да добавям записки от време на време — този път в реално време, а не като спомен за миналото.

Махалото все още се люлее по установената си дъга. Вече съм убеден, че са минали години, а не само месеци. Освен това напълно свикнах с люшкането. Мисля, че ако махалото спре внезапно, липсата на движение ще е влудяваща.

(По-късно): По подвижните тротоари наоколо се случва нещо необичайно. Пристигат разни хора, явно учени, носят странни на вид инструменти, с които изглежда ме проучват от разстояние. Мисля, че знам защо. Проумях го преди известно време. Не съм водил сметка на годините, прекарани тук, но си мисля, че вече съм надживял Леске и всички останали! Знам, че на лицето ми израсна къса брада, след което спря да расте и като цяло се усещам пълен с живот и енергия. Усещам, че ще надживея всички! Не мога да го обясня и явно всички онези учени отвън, които се взират в мен толкова старателно, също нямат обяснение. Обаче ги е страх да спрат махалото, моят миниатюрен личен свят, защото не знаят какъв ефект ще има това върху мен.

(Още по-късно): Тези хора, тези безсилни учени, спуснаха микрофон в камерата ми! Явно са си спомнили, че някога аз самият бях забележителен учен, затворен тук от чиста злоба. Опитите им да открият причината за моето дълголетие не са дали никакъв резултат и сега те се надяват аз да им опиша състоянието си, да им изброя симптомите си, да им дам идея за това, което се случва! Те са озадачени, но и обнадеждени, искат да разкрият тайната на вечния живот и смятат, че аз съм ключът към нея. Казват ми, че съм прекарал в камерата вече двеста години. Те са петото поколение след онези, които ме затвориха тук.

В началото не отронвах и дума и не обръщах внимание на микрофона. Само слушах безкрайните им молби и дрънканици, докато

не ми омръзнаха. Накрая сграбчих микрофона и се вгледах в напрегнатите им, нетърпеливи лица, очакващи моите думи.

«Човек не прощава как да е такава несправедливост», провикнах се аз. «И не мисля, че ще съм готов да простя и на следващите пет поколения.»

А след това се разсмях. О, как само се смях.

«Той е побъркан!», чух един от тях да казва. «Тайната на безсмъртието може и да се крие у него, но не мисля, че ние ще я научим. И никой не смее да спре махалото, защото това може да наруши времевото поле или каквото там го поддържа в това състояние...»

(Много по-късно): Мина много време, откак написах онези последни думи. Години... не знам колко точно. Почти бях забравил как се държи молив, как се пише.

Много неща се случиха, много промени настъпиха в онзи луд свят отвън.

Веднъж видях вълна след вълна от самолети, толкова много, че затъмниха небето, да долитат откъм океана и да приближават града. В отговор, втора въздушна флотилия се надигна от тук, за да ги посрещне. Последва кратка, но опустошителна битка, след която самолети падаха от небето като есенни листа. Някои от тях долетяха триумфално, но не знам кои бяха...

Всичко това обаче се случи много, много отдавна и е без всякакво значение за мен. Аз продължавам да си получавам ежедневните пакети с храна. Подозирам, че това се е превърнало в нещо като ритуал и обитателите на града, които и да са те, отдавна не помнят защо съм бил затворен тук. Моят малък свят продължава да се люлее и аз продължавам да наблюдавам невзрачните дребни създания отвън, които се препъват през кратичкия си живот.

Вече надживях толкова много поколения. Сега желанието ми е да ги надживея всичките. Всеки един, до последния! И ще го постигна.

... Забелязах още нещо. Надзирателите, които спускат храната ми и изтеглят отпадъците, са роботи! Ъгловати, тромави създания с четири крайника — типични роботи, с бегла хуманоидна форма.

... Виждам все повече работи из града. Забелязват се и хора, но те излизат само на туристически обиколки или на кратки разходки. Изглежда през повечето време живеят, обградени от лукс, в своите извисяващи се кули. Долните нива са вече изцяло заети от работи, които изпълняват досадните, неприятни задачи, необходими за нормалното функциониране на града. Предполагам така изглежда прогресът от гледната точка на тези егоцентрични създания.

... Роботите стават все по-сложни, видът и движенията ми се доближават все повече до човешката форма. Освен това са толкова многобройни... Имам странно предчувствие...

(По-късно): Случи се. Знаех си! Огромна, революционна промяна там отвън... Човешките същества, безпомощни след цяла вечност на лукс и безделие, нямаха никакъв шанс да се спасят... Онези, които опитаха да се измъкнат с реактивните си ракети, бяха смъкнати от бледорозовите електронни лъчи на роботите. Други, подръзки човеци, опитаха да прелетят ниско над базата на роботите и да пуснат бомби, но тя се оказа защитена от електронно поле, което отхвърли бомбите обратно сред летящите машини и причини невъобразим хаос...

Бунтът на машините беше кратък, но завърши с пълен триумф. Подозирам, че аз съм последният оцелял човек в света. Почвам да осъзнавам колко коварен е бил планът на роботите.

Хората се бяха втурнали да постигнат своята утопия сякаш, безразсъдно. Бяха усъвършенствали роботите все повече и повече, докато машините бяха поели управлението на целия град, направлявани от само един-двама души. И в някакъв момент, неясно как, някой от тези работи беше развил свой разум; беше започнал да мисли — бавно, но упорито; беше започнал тайно да се самоусъвършенства, докато се беше превърнал в един безкрайно ефективен изкуствен интелект, централен механичен мозък, който беше планирал цялата революция.

Поне аз така си го представям. Светът вече е населен само с работи, но те са изключително интелигентни. Вчера неколцина от тях дойдоха да огледат моето махало и изглежда проведеха жива дискусия помежду си. Със сигурност осъзнават, че аз съм човешко същество,

вероятно последният оцелял човек. Дали планират да унищожат и мен?

Не, изглежда съм се превърнал в легенда и сред роботите. Махалото ми продължава да се движи. Те покриха задвижващия механизъм със защитен купол от плексиглас и изградиха устройство, което ми доставя храната автоматично. Вече не ме доближават. Явно са ме забравили. Това ме вбесява! Явно ще трябва да надживея и тях. Все пак, те са продукти на човешкия ум. Смятам да надживея всичко, дори далечно свързано с хората. Заклевам се!

(Много по-късно): Това ли е краят? Дочаках края на цивилизацията на роботите! Вчера, тъкмо когато залезът беше оцветил западния хоризонт в яркочервено, видях нашествениците да се спускат от космоса, чуждоземни създания, чиито форми постепенно наедряваха в небето... Черната им, подобна на желе маса, запълни небесата...

Видях ракетите на роботите да кръстосват небосклона, оставящи след себе си алени огнени опашки; видях ги да насочват електронните си лъчи към черните слузести тела, без обаче да могат да им навредят! Нашествениците приближаваха повърхността все повече и повече, докато на роботите не им остана нищо друго, освен да търсят убежище.

Но напразно. Сребристите им кораби почнаха да падат на земята сред опустошителни експлозии като капки живак, разбиващи се о теракот...

Черните желатинови туловища се разпростряха върху цялата планета, покриха градовете и разядоха всичко метално.

Освен моето махало. Полутечните им тела се отпуснаха върху защитния купол от плексиглас, който покрива задвижващия механизъм. Градът е разрушен, роботите са унищожени, но моето махало все още се движи. Единственият движещ се обект в целия свят. Знам, че този факт учудва нашествениците и те няма да намерят покой, докато не намерят начин да го спрат...

Всичко това се случи вчера. Лежа съвсем неподвижно и ги наблюдавам. Повечето са се събрали над руините на града и явно се готвят да отпътуват. Освен онези от тях, които са се скупчили върху

моето махало, почти напълно затъмнили слънчевата светлина. Още няколко са се настанили по-нагоре, близо до контролния механизъм, където явно концентрират същите онези свои секрети, с чиято помощ разядоха роботите. Решени са да довършат започнатото. Знам, че след няколко минути разяждащите химикали ще почнат да действат. Защитният купол няма да ги задържи вечно. Ще продължа да пиша, докато махалото спре да се движи... Ето че вече се случва. Дочувам необичайно скърцане и стържене откъм механизма горе. Скоро малкият ми прозрачен свят ще спре да описва постоянната си дъга.

Усещам единствено неописуемо задоволство, защото това е моят триумф! Надживях хората, които измислиха това наказание за мен, надживях безбройните техни поколения, а накрая и самите роботи! Вече не желая нищо друго, освен смъртта, която със сигурност ще настъпи веднага щом махалото спре и аз се окажа в състояние на непоносима неподвижност...

Моментът настъпи. Черните слузести създания се отдалечават, за да се присъединят към спътниците си. Механизмът стърже оглушително. Дъгата се стеснява... става все по-къса... и по-къса...

Чувствам се... толкова странно..."

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.